

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030 (VNS 3/2026 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 22.5.2026.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- budjettineuvos Niina Puolusmäki, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Ville Hänninen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Severi Saarela, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Eerik Tarnaala, Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto
- tasa-arvovaltuutettu Mia Spolander, tasa-arvovaltuutetun toimisto
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Rainer Hiltunen, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- vastuualueen johtaja Jaakko Westerlund, KEHA-keskus
- työllisyysjohtaja Sanna Natunen, Etelä-Karjalan työllisyysalue
- työllisyysaluejohtaja Ville Luukkanen, Raahen työllisyysalue
- pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos
- pääsihteeri Taina Riski, tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö Mikko Heinikoski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Tom-Henrik Sirviö, STTK ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtaja Atte Rytkönen-Sandberg, Suomen Yrittäjät ry
- kehittämisspäällikkö Erja Lindberg, Suomen Kuntaliitto
- pääekonomisti Juho Ruskoaho, Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT
- tutkimusohjaaja Ilkka Kiema, Työn ja talouden tutkimus LABORE

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lupa- ja valvontavirasto

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp

- Tampereen seudun työllisyysalue
- Akava ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Julkisen talouden suunnitelma perustuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston makrotalouden ennusteeseen. Suunnitelma sisältää valtiontaloutta, hyvinvointialueiden taloutta, kuntataloutta, lakisääteisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja koskevat osat.

Valtiovarainministeriö arvioi talouskasvun olevan vielä heikkoa kuluvana vuonna (0,6 %), mutta vuosina 2027—2030 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan keskimäärin 1,5 prosentin vauhtia. Erityisesti kuluvan vuoden ennusteeseen liittyy Lähi-idän kriisin vuoksi poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Valtioneuvoston selonteon mukaan julkisen talouden tilanne heikkenee kehyskaudella. Julkisen talouden alijäämä pieneni 3,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025, mutta sen odotetaan kasvavan jälleen 4,6 prosenttiin vuonna 2026. Alijäämän kasvun taustalla on lähinnä puolustusmenojen nousu ja verotulojen kasvun hidastuminen. Alijäämä jää suureksi ollen vuonna 2030 edelleen 4,4 prosenttia. Julkisen talouden menojen ja tulojen välinen huomattava epätasapaino lisää julkisen talouden velkaantumista. Julkisyhteisöjen velan suhteessa BKT:hen arvioidaan ennusteen mukaan nousevan yli 99 prosentin vuoden 2030 lopussa.

Hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoa, kääntää Suomen talous kestäväan kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Selonteossa kerrotaan hallituksen päättäneen useista julkisen talouden sopeutuskokonaisuuksista velkaantumiskehityksen taittamiseksi sekä työllisyys- ja kasvutoimista talouskasvun edellytysten parantamiseksi. Heikko suhdannetilanne on vaikeuttanut velkasuhteen vakauttamista ja viivästyttänyt toimeenpantujen rakennepoliittisten työllisyystoimenpiteiden työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta. Lisäksi turvallisuusympäristön muutos ja Suomen sitoumukset puolustusmenojen lisäämiseksi kasvattavat tulevina vuosina julkisia menoja.

Selonteon mukaan talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Hallitus on hallituskauden aikana päättänyt useista kasvutoimien kokonaisuuksista. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti uusista toimista kasvun ja työllisyyden tukemiseksi. Hallitus pyrkii parantamaan yrittäjyyden edellytyksiä uudistamalla yrittäjien eläkejärjestelmää ja lisäämään kasvuyritysten mahdollisuuksia houkutella ja sitouttaa osaavaa työvoimaa uudistamalla työsuhdeoptioiden verotusta. Lisäksi hallitus toteuttaa erityisesti nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin kohdennettuja työllisyystoimia. Rakennusalan nousua hallitus pyrkii vauhdittamaan mm. määräaikaisella energiaremontteihin kannustavalla valtiontukiohjelmalla. Taloudellista toimeliaisuutta pyritään lisäämään myös esimerkiksi korottamalla määräaikaisesti kotitalousvähennystä vuoden 2026 alusta alkaen. Hallitus tukee kestäväan talouskasvua myös hallitusohjelman mukaisella määräaikaisella investointiohjelmalla, joka on suuruudeltaan kokonaisuudessaan yhteensä 4,7 miljardia euroa.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp

Työelämä ja työvoimapalvelut

Selonteossa todetaan työmarkkinoilla olevan paljon työvoimaa. Korkea työttömyys johtuu selonteon mukaan pääosin työvoiman tarjonnan kasvusta, jota ovat lisänneet hallituksen työllisyystoimet ja maahanmuutto. Työttömyysaste pysyy vuonna 2026 korkeana, noin 10 prosentissa. Työllisyyden ennustetaan kääntyvän kasvuun vuonna 2027, ja työttömyysasteen laskevan 8,2 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Valtioneuvoston selonteon mukaan hallitusohjelmassa päätetyistä työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimenpiteistä merkittävimmät ovat nykyisistä työelämän poissaoloihin kannustavista järjestelmistä luopuminen, työttömyysetuuksien laajamittaiset uudistukset sekä työmarkkinoiden joustavuutta vahvistavat työmarkkinauudistukset. Tähän mennessä toteutuneiden toimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan rakenteellisesti työllisyyttä noin 105 000 henkilöllä ja julkista taloutta yhteensä noin 2,5 miljardilla eurolla kasvavan työllisyyden kautta. Kyseessä on selonteon mukaan rakenteellinen pidemmän aikavälin vaikutus, ja suhdannetilanne vaikuttaa siihen, millaisella aikataululla toimenpiteiden täysi vaikutus toteutuu.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että myös kevään 2026 kehysriihessä on päätetty uusista toimista, jotka vaikuttavat työllisyyttä edistävasti. Valiokunta nostaa esiin lisäpanostuksen nuorten työllistymisaseteliin, pitkäaikaistyöttömille täydennyskoulutukseen tarkoitettua osaamisasetelin, pilottihankkeet nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi sekä 500 uuden kesätyöntekijän tai harjoittelijan palkkaamisen valtiolle. Asuntokauppaa vauhdittavat toimet (valtion takaaman ASP-lainan enimmäislainamäärän nosto 90 %:sta 95 %:iin ja omistusasuntolainan enimmäislainamäärän nosto 85 %:sta 90 %:iin) voivat osaltaan helpottaa työn perässä muuttamista.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa työllisyysalueet ovat tuoneet esiin työttömien määrän kasvun ja kuntatalouden heikon tilanteen haasteet. Kuntien suhdanneherkkyyttä on korostanut työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle. Maaliskuussa 2026 työttömiä työnhakijoita oli työnvälitystilaston lukujen mukaan yli 343 000 ja Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli 300 000.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että työttömien työnhakijoiden määrää on kasvattanut talous- ja työmarkkinatilanteen lisäksi hallituksen toimenpiteet työvoiman tarjonnan lisäämiseksi, ukrainalaisten ilmoittautuminen työnhakijoiksi, toimeentulotuen viimesijaisuutta korostava lakimuutos sekä aktivointiasteen pienentyminen. Kunnat ja kuntapohjaiset viranomaiset vastaavat inhimillisen pääoman peruspilareista varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen ja työvoimapalveluihin. Niillä on siten merkittävä rooli tulevaisuuden työelämän edellytysten rakentamisessa. Valiokunta korostaa talouskasvua ja työllisyyttä edistävien toimien tärkeyttä myös tästä näkökulmasta. Valiokunta viittaa myös valtioneuvoston selontekoon, jonka mukaan hallituksen vaalikauden aikana tekemät päätöspäiset toimet vahvistavat kuntataloutta vuosina 2027—2030.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin myös kuntien rajalliset vaikutusmahdollisuudet pitkään työttömänä olleiden työllistymisen edistämiseen. Työvoimaviranomaisella ei ole keinoja edistää niiden asiakkaiden työllistymistä, joiden

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp

ensisijainen palvelutarve on sosiaali- ja terveyspalvelut tai jotka ovat tosiasiallisesti työkyvyttömiä. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudessa ja monialaisessa yhteistoimintamallissa on valiokunnan asiantuntijakuulemisen perusteella merkittäviä palveluvajeita ja -viiveitä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pitänyt lausunnoissaan esillä työllisyyden edistämisen ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden välistä yhteyttä. Työttömien, joiden työllistymisen edistäminen edellyttää sosiaali- tai terveyspalveluita, on saatava näitä palveluita nykyistä paremmin. Valiokunta pitää tärkeänä, että asiakkaiden palveluiden saatavuuden turvaamiseksi tarkastellaan mahdollisuutta asettaa hyvinvointialueille työllistymisen edistämiseen liittyviä kannusteita. (ks. myös TyVL 8/2025 vp, s. 5 ja TyVL 9/2025 vp, s. 3).

Erityistalousalueet ja työllisyys

Hallitus linjasi kehysriihen yhteydessä useista itäistä Suomea koskevista toimenpiteistä. Syvä rakennemuutos itärajan maakunnissa ja alueiden kehityksen eriytyminen vaativat uusia keinoja parantaa alueiden kilpailukykyä ja kasvun mahdollisuuksia. Osana hallitusohjelman mukaista Itäisen Suomen ohjelman toimeenpanoa hallitus ryhtyy valmistelemaan määräaikaisten kokeilulainsäädäntöhankkeen käynnistämistä koskien erityistalousalueita. Erityisedustaja Harri Broman on esittänyt erityistalousaluekokeilun kohdistamista Imatran seudulle (sis. Imatra, Rautjärvi, Ruokolahti ja Parikkala) ja Kajaanin datakeskusekosysteemin ympärille. Lopullinen päätös mahdollisista kokeilualueista ja alueilla käytettävistä tukitoimista sekä kannustimista tehdään osana käynnistettävää säädösvalmisteluhanketta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että itärajan sulkemisen vaikutukset Suomen talouteen ja työllisyyteen ovat merkittäviä. Vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin Itä-Suomeen. Tämä näkyy alueen työllisyystilanteessa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että Etelä-Karjalassa työllisyystilanne poikkeaa olennaisesti valtakunnallisesta keskiarvosta. Erityisesti Imatran seutukunnassa työttömyysaste on noussut yli 18 prosenttiin, nuorisotyöttömyys on erittäin korkeaa ja työmarkkinoita leimaa laaja työvoiman ylitarjonta. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli Etelä-Karjalassa 22,4 prosenttia maaliskuussa 2026.

Tasa-arvo

Julkisen talouden suunnitelmaan ei ole sisällytetty arviota sukupuolivaikutuksista tai vaikutuksista sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Vuosittaisen talousarvion valmistelussa ministeriöt tekevät yhteenvetotarkastelun sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Lisäksi kunkin hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on arvioitava sen keskeiset vaikutukset, mukaan lukien vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että viranomaisilla on velvollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan. On erittäin tärkeää, että hallituksen esityksiä ja muita julkisen talouden suunnitelman toimeenpanemiseksi tehtäviä toimia valmisteltaessa arvioidaan niiden sukupuolivaikutuksia, jotta kielteisiä vaikutuksia voitaisiin vähentää ja välttää. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota kielteisten vaikutusten kasautumiseen tietyille ihmisryhmille.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp

Valiokunta toteaa, että ilman huolellista arviota uudistusten ja menosäästöjen sukupuolivaikutuksista on vaikeaa selvittää, millaisia vaikutuksia talouspoliittisilla toimilla on tasa-arvon kehitykseen sekä naisten ja miesten asemaan yhteiskunnassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupuolivaikutukset arvioidaan ja huomioidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa julkisen talouden suunnittelun prosessissa ja että vaikutusarvioita täsmennetään ja täydennetään valmistelun edetessä kohti konkreettisia toimenpiteitä.

Valtionhallinnon säästöt ja tuottavuusohjelma

Hallitusohjelmassa päätetyllä tuottavuusohjelmalla tavoitellaan noin 240 miljoonan euron toimintamenosäästöä vuoden 2027 tasolla. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain noin 150 miljoonalla eurolla pysyvästi vuodesta 2025 alkaen. Hallitus päätti kevään 2025 kehysriihen yhteydessä kohdistaa valtionhallinnon toimintamenoihin 130 miljoonan euron vuosittaisen lisäsäästön edellä kuvatun lisäksi vuodesta 2026 alkaen. Syksyn 2025 budjettiriihen yhteydessä hallitus päätti lisäsopeutusten kokonaisuudesta, joka sisälsi 25 miljoonan euron suuruisen lisäsäästön toimintamenoihin vuodesta 2027 alkaen. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti edelleen 48 miljoonan euron vuosittaisesta lisäsäästöstä. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti myös asteittain kasvavan (0,25 / 0,5 / 0,75 / 1 %) tuottavuuteen perustuvan vähennyksen käyttöönotosta. Vähennys alentaa budjettitalouden määrärahoja yhteensä vajaalla 12 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja vaikutus nousee 118 miljoonaan euroon vuoden 2030 tasolla.

Päätetyt toimintamenosäästöt kohdistuvat työ- ja elinkeinoministeriön päaluokkaan siten, että vuonna 2027 säästö on 53,5 miljoonaa euroa nouden 62,9 miljoonaan euroon vuonna 2030. Ministeriön toimintamenojen määrärahat ovat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa 433,7 milj. euroa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää hallituskauden aikana päätettyjä säästöjä valtionhallintoon merkittävänä. Säästöt johtuvat julkisen talouden syvästä alijäämästä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää aiempien vuosien tapaan huomiota siihen, että luotettava ja sujuva julkinen hallinto on tae kansalaisten oikeuksien toteuttamiselle ja luo perustan yhteiskunnan vakaudelle (TyVL 6/2024 vp, s. 4 ja TyVL 6/2025 vp, s. 5). Esimerkiksi työsuojeluviranomaisen osalta jo aiemmin kohdennetut säästötoimet vähentävät viranomaisen henkilöstöresursseja, joten lisäsäästöt vaikuttavat vääjäämättä sen toimintakykyyn. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta peräänkuuluttaa kokonaisnäkemystä julkisten palvelujen kehittämistä pitkällä aikavälillä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp

Helsingissä 22.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Henrik Vuornos kok
varajäsen Sara Seppänen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Meri Pensamo

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Yleistä

Valtioneuvoston selonteko 3/2026 vp jatkaa Orpon hallituksen linjaa politiikasta, joka on ollut aneeminen talous- ja työllisyyspolitiikan osalta. Hallitus ei pääse kautensa aikana mihinkään itselleen hallitusohjelmassa asettamaansa tavoitteeseen: ”Hallituksen tärkein talouspoliittinen tavoite on saada aikaan kestävä kasvua. Hallitus kuroo umpeen kuilua julkisen talouden tulojen ja menojen välillä sekä kääntää Suomen velkaantumisen laskuun”. ”Hallitus toteuttaa uudistuksia työllisyyden nostamiseksi vähintään 100 000 työllisellä. Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli 2 miljardilla eurolla”. Sitä vastoin kolmen vuoden aikana valtion velkaantuminen on ennätysmäisen hurjaa, alijäämätavoite ei toteudu, talouskasvu on ollut nollan pinnassa ja uusien työllisten sijaan on aiheutettu 100 000 uutta työtöntä lisää.

Hallituksen työllisyyden hoidon linjan puuttumattomuuden kertoo karmaat työttömyyslukemat. Työttömiä työnhakijoita on viimeisimmän (maaliskuu 2026) KEHA-keskuksen tilaston mukaan 343 000. Pitkäaikaistyöttömiä 140 000. Alle 30-vuotiaita nuoria on työttöminä 80 000. Työllisten määrä on laskenut Orpon hallituksen kaudella yli 60 000. Avoimia työpaikkoja on todella vähän. Työllisyysaste on tällä hetkellä 2,5 prosenttiyksikköä alempana kuin sen aloittaessa. Hallituksen ns. työllisyyspolitiikka on koostunut suurelta osin sosiaaliturvaleikkauksiin.

Hallitus on päättänyt hallitusohjelmassa rakennepoliittisista toimenpiteistä, joille on laskettu työllisyyden lisääntyvän noin 105 000 työllisellä ja vahvistavan julkista taloutta noin 2,5 miljardilla. Nyt nähdään, että toimet ovat olleet vain teoreettisia. Ne ei eivät ole toteutuneet, vaan päinvastoin työttömyys on kasvanut 100 000 ja työllisyysaste 2,5 % alempana kuin hallituksen aloittaessa. Vaikutukset julkiseen talouteen ovat olleet päinvastaiset kuin hallitus kaavaili.

Hallituksen tekemät ns. uudistukset sekä työmarkkinoille että sosiaaliturvaan eivät näy työllisyydessä eikä työttömyyden vähentymisenä millään tavalla. Jokainen kuukausi on ollut huonompi kuin vuotta aiemmin vastaava kuukausi koko hallituskauden ajan. Toimia on tehty jo heti alkukaudesta, joten vaikutukset näkyisivät jo, jos toimilla olisi oikeasti ollut vaikuttavuutta. Sosiaaliturvaleikkaukset, etenkin ansioturvaan, ovat käytännössä vain heikentäneet ansioturvaa saavien työttömien toimeentuloa. Leikkaustoimenpiteet ansioturvaan eivät ole toimineet parempana työllistymisen kannusteena, koska siltä on aina työllistytty muuta työttömyysturvaa saavia nopeammin. Leikkaukset eivät näy ansioturvaa saavien parempana työllistymisenä.

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027—2030 ei lupaa kulunutta kautta parempaa. Orpo-Purran hallitus jättää seuraavalle hallitukselle karmaisevan perinnön. Valtion velkaantuminen jatkuu hurjissa lukemissa, valtion lainojen korkomenot kasvavat valtaviksi, työttömyys jatkaa korkealla tasollaan ja talouden tila jatkaa matalalentoaan. Orpon hallituksen toimilla Suomeen on aiheutettu entistä heikompi talouden tila. Leikkaukset ovat johtaneet myös siihen, että kotimarkkinoiden kulutus on näivetynyt ja talouskasvu on viivästynyt hallituksen toimien takia.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp Eriävä mielipide 1

Työllisyyspalveluiden toimivuus täytyy varmistaa

Työllisyyspalveluiden siirto tapahtui vuoden 2025 alussa. Siirto tapahtui rahoituksellisesti alimitoitettuna. Hallituksen tekemät heikennykset sosiaaliturvalainsäädäntöön ovat johtaneet siihen, että kuntien työttömyysmenot ovat kasvaneet koko hallituskauden ajan. Ansioturvaa on leikattu porrastamalla, työssäoloehto on pidennetty 12 kuukauteen, suojaosat ja lapsikorotukset on poistettu. Näillä hallituksen ”uudistuksilla” on negatiivinen vaikutus kuntatalouteen. Kuntien maksamista työttömyysturvamenoista yli 80 prosenttia koostuu yli 400 päivää työttöminä olleista. Kuntien mahdollisuus käyttää palkkatuetta työtä työllistämisvälineenä on poistettu, mikä on heikentänyt työllistämisen keinovalikoimaa ja hankaloittanut vaikeimmin työllistyvien asemaa.

Kuntien työllisyyspalveluissa on joillain alueilla tällä hetkellä 25—30 prosenttia sellaisia työttömiä työnhakijoita, joiden tulisi olla muissa palveluissa, esim. sosiaalipalveluissa, jotta he saisivat niitä palveluita, joista heille on oikeasti apua. Suurimpia työllistymisen esteitä ovat työttömien terveydentila ja koulutuksen ja osaamisen heikkoudet. Työllisyyspalveluissa käytetään aikaa tehtäviin, jotka eivät sinne kuuluisi. Työllisyyspalveluiden pitäisi hoitaa sen ensisijaista tehtävää eli työllistymisen edistämistä. Tämän takia työllisyyspalveluiden ja hyvinvointialueiden työnjako pitäisi selkeyttää, jotta ne toimisivat yhteistyössä järjestämässä työttömien työ- ja toimintakyvyn arvioinninkuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan osalta. Hallituksen aikeet poistaa kokonaan kuntouttava työtoiminta tulee entisestään lisäämään yhteistyön tekemisen tarvetta. Työttömien työnhakijoiden aktivointiaste on laskenut koko hallituskauden ajan, vaikka suunta pitäisi olla täysin päinvastainen. Työllisyyspalveluiden toimivuus ja riittävät resurssit tulisikin varmistaa jatkossa paremmin, jotta pystymme paremmin helpottamaan työttömien työnhakijoiden työllistymistä.

Myös kotouttamisen määrärahalleikkaukset vaikeuttavat kuntien taloustilannetta. Lainsäädäntömuutoksilla on lisätty kunnan velvoitteita edistää kotouttamista, mutta määrärahoja on leikattu koko hallituskauden ajan. Tämä vaikeuttaa kuntien työtä kotouttamisen edistämisessä, mikä on yksi tärkeimmistä lenkeistä suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisessa.

Hallituksen työllistämistoimet eivät ole riittäviä itse pahennetussa työttömyystilanteessa

Orpon hallituksen aiemmin lanseeraama, isosti mainostettu nuorten työllistämiseteli ei ole lähtenyt lentoon työllisyysalueilla. Se on rakenteeltaan byrokraattinen ja kankea. Setelin parempi vaikuttavuus olisi saatu aikaan palkkatuetun työn mallin kautta, mutta tätä hallitus ei halunnut tehdä. Vaikutukset näkyvät sen vuoksi heikkoina. Alun perin seteliin oli varattu 30 miljoonaa euroa ja nyt kehysriihessä rahoitusta lisättiin 20 miljoonalla eurolla. Määrärahan riittävyys koskee silti vain noin 5 000—7 000 nuorta työtöntä työnhakijaa, kun nuoria alle 30-vuotiaita on tällä hetkellä työttömänä 80 000.

Kehysriihessä lanseerattu osaamiseteli pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon on mittaluokaltaan riittämätön. Siihen varattiin 20 miljoonaa euroa. Tällä määrärahalla siitä voi olla apua muutamalle tuhannelle pitkäaikaistyöttömälle, kun heitä on nyt 140 000. Vaikutukset ei siis tule olemaan dramaattisia eikä niillä päästä pureutumaan työttömyyden pitkittymisen juurisyihin riittävällä tasolla. Kovempia toimia hallituksen osalta tarvittaisiin edelleen, koska pitkäaikaistyöttömien määrä on Orpon hallituksen kaudella kasvanut yli 50 000.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp
Eriävä mielipide 1

Työperäinen hyväksikäyttö on todellinen ongelma suomalaisilla työmarkkinoilla

Viime vuosina mediassa on kerrottu useista eri tapauksista, joissa työntekijöitä on käytetty hyväksi. Vaikka nämä median esiin nostamat tapaukset ovat vain jäävuoren huippu laajasta ilmiöstä, ne kertovat siitä, miten moninaista työperäistä hyväksikäyttöä suomalaisessa työelämässä esiintyy. Uhreille koituvien seurausten lisäksi työperäinen hyväksikäyttö haittaa työmarkkinoiden toimintaa vaikeuttamalla rehellisesti toimivien yritysten kilpailumahdollisuuksia. Hyväksikäyttöön liittyy usein myös muuta harmaata taloutta ja pahimmillaan se voi olla kytköksissä jopa järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Vaikka Orpon hallituskauden aikana on kerrottu useista työperäisen hyväksikäytön tapauksista, hallituksen omat toimet ovat jääneet vajaiksi. Hallituksen kevään kehysriihen uusien päätös laajentaa veronumerolainsäädäntöä kiinteistöpalvelualalle on kannatettava, mutta yksittäisenä päätöksenä se on täysin riittämätön ongelmaan laajuuteen nähden. Työperäisen hyväksikäytön torjumiseksi tarvitaan systemaattisia ja laaja-alaisia toimenpiteitä eri sektoreille, kuten esimerkiksi tilaajavastuun ulottamista koko alihankintaketjuun ja ammattiliittojen kanneoikeutta. Monenlaiset keinot ovat tarpeen, koska kyseessä pitkälti piilossa oleva, laaja ja rakeenteellinen ongelma suomalaisilla työmarkkinoilla.

Työsuojeluvalvonnan resurssit

Hallitus on monilla työmarkkinaheikennyksillään lisännyt nykyisen Lupa- ja valvontaviraston (LVV) työsuojelun vastuualueen tehtäviä. Samaan aikaan se on tehnyt isoja leikkauksia valtion hallintoon, joka on johtanut muutosneuvotteluiden jälkeen myös irtisanomisiin. Vähemmällä työntekijämäärällä tehtävä laajentunut valvontavastuu on näkynyt jo mm. valvontakäyntien määrässä työpaikoilla. Valvontakäyntien määrät ovat tippuneet. Tämä on erittäin huono merkki, varsinkin kun mm. paikallisen sopimisen laajentaminen järjestäytymättömiin yrityksiin ja sen mahdollistaminen myös lähetettyihin työntekijöihin, ovat lisänneet LVV:n valvonnan alaisia tehtäviä.

LVV:n valvontakäynnit ovat myös oleellinen osa työperäisen hyväksikäytön torjuntaa. Työsuojeluviranomaisen toimivaltuudet ovat kuitenkin rajalliset juttujen selvittämisessä. Se ei voi määrätä riittäviä sanktioita tai viedä juttuja eteenpäin omilla nimissään.

Tasa-arvo ottaa Orpon hallituksen toimilla takapakkia

Orpon hallituksen kaudella työlainsäädäntöä ja työmarkkinoita on muutettu yksipuolisilla, ainoastaan työnantajan määräysvaltaa lisäävillä esityksillä. Heikennyksillä on heikennetty suomalaisen työelämän harmoniaa ja sopimisen kulttuuria.

Orpon hallituksen työmarkkinaheikennykset heikentävät työelämän tasa-arvon toteutumista. Muun muassa sovittelujärjestelmän jäykistäminen lailla, irtisanomissuojan heikentäminen, määräaikaisten työsuhteiden helpottaminen ilman perustetta heikentävät työelämän tasa-arvon toteutumista. Määräaikaisten lisääminen lisää raskaus- ja perhevapaasyrjintää. Tasa-arvolain pienet, jo olemassa olevan oikeuskäytäntöä selkeyttävät muutokset eivät riitä korvaamaan kaikkia muita tehtyjä heikennyksiä työlainsäädäntöön eivätkä toteuta edes hallitusohjelmakirjausta tehokkaasta raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemisestä.

**Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp
Eriävä mielipide 1**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Lauri Lyly sd
Piritta Rantanen sd
Niina Malm sd

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Selonteko antaa oikean ja vakavan tilannekuvan Suomen taloudesta. Mutta siinä esitetyt ratkaisut ovat riittämättömiä, väärin kohdennettuja ja alueellisesti epätasapainoisia.

Selonteko nojaa samanaikaisesti säästöihin ja kasvun vahvistamiseen, mutta käytännön tasolla nämä tavoitteet kumoavat toisensa. Säästötoimet kohdistuvat juuri niihin asioihin ja toimijoihin, joiden varaan työllisyys ja kasvu rakentuvat.

Suomi on ajautunut yhä syvemmälle suurtyöttömyyden syövereihin. Orpon hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikka on epäonnistunut perinpohjaisesti. Suomalaisille luvattiin 100 000 työpaikkaa lisää. Työttömiä on kuitenkin tullut jo yli 100 000 lisää verrattuna vuoden 2023 kesäkuuhun, jolloin hallitus aloitti. Työhaluisia on runsaasti, mutta työtä on tarjolla niukasti.

Tilastokeskuksen mukaan työttömyys on pahimmillaan sitten vuoden 2009. Suomen työttömyys on nyt Euroopan korkein. Työttömiä työnhakijoita oli maaliskuun lopussa yhteensä 342 800.

Erityisen huolissaan Keskusta on nuorten työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kehityksestä. Maaliskuussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 42 200. Pitkäaikaistyöttömiä, eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita, oli 139 700. Myös akateeminen työttömyys on lisääntynyt hälyttävästi. Korkeasti koulutettuja työttömiä on enemmän kuin koskaan ennen.

Suurtyöttömyys piinaa koko maata. Paheneva työttömyys ajaa koko ajan yhä enemmän ihmisiä toimeentulo-ongelmiin ja edelleen osattomuuteen. Monessa kodissa kautta maan on vaarassa mennä toivo paremmasta ja usko tulevaisuuteen. Pitkittyessään työttömyys johtaa köyhyyteen, eriarvoisuuteen ja osattomuuteen. Pitkäaikaistyöttömien ja nuorten tilannetta pahentavat hallituksen leikkaukset työllisyyspalveluihin, sosiaali- ja terveyspalveluihin ja koulutukseen.

Erityisen huolestuttavia on hallituksen säästötoimet, jotka kohdistuvat lapsiin ja perheisiin. Syntyvyys on Suomessa historiallisen matalalla tasolla ja hallituksen pitäisi luoda perheille toivoa ja uskoa tulevaisuuteen.

Hallituksen epäonnistuminen työllisyyden hoidossa tekee tyhjäksi myös talouden tasapainottamistoimet. Hallituksen talouspolitiikan yksi nurkka pettää pahasti. Tavoite 100 000 lisätyöllisestä piti vakauttaa julkista taloutta 2 miljardilla eurolla. Tämä tavoite on täydellisesti epäonnistumassa.

Hallitus on keskittynyt talouspolitiikassaan ensisijaisesti sopeuttamaan, kun Suomen talouden keskeinen ongelma on kasvu- ja tuottavuusvaje. Säästääkin pitää, mutta vielä tärkeämpää on kasvun edellytysten rakentaminen ja vahvistaminen koko Suomessa.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp Eriävä mielipide 2

Kasvupoliittinen linja onkin riittämätön, suorastaan kunnianhimon. Kasvua tukeavia keinoja olisi monia ja hallituksen pitäisi tehdä rohkeita ja innovatiivisia ratkaisuja.

Välinpitämättömyyteen, saati tosiasioiden kieltämiseen, ei ole enää varaa. Näin ei voi jatkua. Suomi tarvitsee suunnanmuutoksen. Ihmisille pitää saada töitä ja luottamusta tulevaan. Maamme talous pitää viimein saada kasvuun.

Tarvitaan ratkaisuja, joilla yrityksille koko maassa luodaan parempia työllistämisedellytyksiä ja ihmisille parempia työllistymismahdollisuuksia. Tarvitaan uusia työpaikkoja.

Työpaikat syntyvät ennen muuta pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kautta Suomen. Nopeimmin työpaikkoja voisi syntyä alle kymmenen hengen yrityksiin, joita Suomessa on noin 350 000, lähes 96 prosenttia kaikista yrityksistä.

Viime syksynä julkaistun barometrin mukaan jopa 11 prosenttia mikro- ja yksinyrittäjistä olisi valmiita palkkaamaan uuden työntekijän vuoden sisällä. Se tarkoittaisi yli 30 000 uutta työpaikkaa.

Työllisyysuimet

Keskustan mielestä tarvitaan uudistuksia, joilla helpotetaan työttömäksi joutuneen arkea.

Nykyisestä työnhaun mallista, joka velvoittaa työnhakijan lähettämään neljä hakemusta kuukaudessa, on luovuttava. Velvoite ohjaa työttömiä hakemaan työpaikkoja hakemisen, ei työllistymisen vuoksi. Työnantajat puolestaan hukkuvat hakemustulvaan.

Tilalle tulee tuoda henkilökohtainen työllistymissuunnitelma. Näin huomioitaisiin paremmin ihmisten erilaiset elämäntilanteet ja yksilölliset tarpeet. Ilman koulutusta oleva ikääntynyt pitkäaikaistyötön tarvitsee työllistyäkseen erilaisia palveluja kuin ensimmäistä työpaikkaansa hakeva korkeakoulutettu nuori.

Työttömyysturvan suojaosa tulee palauttaa, jotta pienimuotoinen ja osa-aikainen työnteko työttömänä ollessa kannattaisi. Aikuiskoulutustuki tulee palauttaa ja uudistaa sitä niin, että se mahdollistaisi osaamisen kehittämisen ja ylläpitämisen muuttuvan työelämän tarpeita varten. Ilman osaamisen uudistumista kasvu tyrehtyy entisestään.

Hallituksen epäonnistuminen talous- ja työllisyyspolitiikassaan rankaisee kohtuuttomalla tavalla kuntia, jotka joutuvat maksamaan sakkomaksuja pitkittyvästä työttömyydestä.

Sakkomaksujen perimisen sijaan tässä työmarkkinatilanteessa rahoitusta tulee jättää kunnille sillä ehdolla, että se käytetään TE-palveluihin muun muassa edistämään työllisyyttä, yrittäjyyttä, uraohjausta, osaamistason päivittämistä ja nostamista sekä varmistamaan työkykyisyyden säilymistä yli työttömyysjakson. Paikallisesti tiedetään toimivia ratkaisuja, kunhan voimavarat vastaavat tarvetta. Nykyistä aktiivisemmin tulee etsiä ja tukea mikro- ja yksinyrittäjiä, tarjota räätälöityjä osaamis- ja kasvupalveluja sekä madaltaa ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnystä.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp
Eriävä mielipide 2

Nuorten työttömyyden torjumiseen ja työelämään kiinni pääsemiseen Keskusta esittää takuutyötä. Jos vastavalmistunut nuori ei löydä itse töitä, häntä autettaisiin työllistymään. Yhteiskunta maksaisi palkkakulut tietyltä ajalta yritykseen, kuntaan tai järjestöön niin, että nuori pääsee näyttämään omat taitonsa ja saa siitä mahdollisesti työpaikan ja joka tapauksessa arvokasta työkokemusta.

Rahoitus hoidettaisiin kohdentamalla Kelan maksama yleistuki, kuntien maksamat sakkomaksut sekä nuorten työllistämisseteliin varatut määrärahat nuorten takuutyöllistämiseen.

Meillä ei ole varaa menettää kokonaista nuorta sukupolvea. Poikkeuksellinen aika vaatii poikkeuksellisia ja rohkeita keinoja nuorten auttamiseksi työmarkkinoille.

Alueellinen näkökulma puuttuu

Selonteon yksi keskeinen puute on se, että alueellinen eriytyminen on kyllä tunnistettu, mutta siihen ei vastata riittävillä toimilla. Rakennemuutosalueilla työttömyys on selvästi muuta maata korkeampaa. Työvoimaa olisi, mutta työpaikkoja puuttuu.

Pahimmillaan hallituksen toimet syventävät alueellista eriarvoisuutta. Lisäksi on riskinä, että elinvoima heikkenee erityisen paljon raja-alueilla, mikä on kokonaisturvallisuuden kannalta huolestuttavaa.

Keskusta korostaa, että Itä-Suomen erityistalousalueen valmistelu on vietävä nopeasti eteenpäin sekä alueelliset kasvutoimet on kohdennettava todellisten työttömyyshaasteiden mukaan. Valtion tulee kantaa vastuuta koko maan kehityksestä. Alueita ei saa jättää oman onnensa nojaan. Kyse on oikeudenmukaisuuden lisäksi myös talouspolitiikasta. Kestävä talous voidaan saavuttaa vain, jos koko Suomi pidetään mukana kasvussa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Olga Oinas-Panuma kesk

Tuomas Kettunen kesk

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Hallituksen kehysriihipäätökset ja vuosia 2027-2030 koskeva julkisen talouden suunnitelma jatkavat Orpon hallituksen ideologista projektia pohjoismaisen hyvinvointivaltion alasajamiseksi. Hallitus on epäonnistunut työllisyyden ja talouden hoitamisessa katastrofaalisesti samalla kun muualla Euroopassa työllisyys on kehittynyt myönteisesti, eivätkä kehysriihessä linjatut toimet vastaa tilanteeseen riittävällä tavalla.

Mittavat sosiaaliturvaleikkaukset, joita on perusteltu työn tarjonnan lisäämisellä, eivät ole vaikuttaneet työllisyyteen myönteisesti vaan ainoastaan heikentäneet ostovoimaa ja kokonaiskysyntää. Hallituksen talouspolitiikka on kokonaisuudessaan syventänyt taantumaa, vaikka samaan aikaan ammattiliittojen neuvottelemat palkankorotukset ovat vaikuttaneet suotuisasti työntekijöiden ostovoimaan. Työllisyyden pullonkaula on edelleen riittämättömässä työn kysynnässä, eivätkä niin sanotut tarjontareformit siksi korjaa tilannetta.

Kehysriihessä hallitus päätti jatkaa suhteettomasti rikkaita ja suuryrityksiä suosivaa veropolitiikkaa, joka ei tue kotimaista kysyntää ja talouden elpymistä. Erityisesti tehottoman yhteisöveronalennuksen syömää julkisen talouden liikkumavaraa olisi tullut käyttää sen sijaan työllisyyden edistämiseen.

Hallitus on jo aiemmin leikannut työllisyysmäärärahoja ja nyt kuntiin kohdistetaan jälleen uusi valtionosuusleikkaus. Työllisyydenhoidosta vastaavat kunnat joutuvat tälläkin hetkellä toimimaan kasvavan asiakasmäärän kanssa riittämättömillä resursseilla. Valtionosuusleikkaukset tulevat johtamaan edelleen työllisyyspalveluiden heikentämiseen, sillä vaihtoehtona on lähinnä koulutuksesta tai varhaiskasvatuksesta leikkaaminen. Työllisyyspalveluiden jatkuva heikentäminen uhkaa kasvattaa myös rakenteellista työttömyyttä, kun ns. hystereesivaikutuksen myötä osa työttömistä syrjäytyy työmarkkinoilta pitkäaikaisesti tai pysyvästi.

Vasemmistoliiton mielestä kuntien työllisyyspalveluiden resursseja on lisättävä ja samalla on huolehdittava niiden tarkoituksenmukaisesta kohdentumisesta. Nykyinen lakitasolla pikkutarkasti säädelty palveluprosessi hakemustehtäilaineen on osoittautunut toimimattomaksi, ja kunnille tulisi antaa enemmän liikkumatilaa toteuttaa aidosti yksilöiden tarpeita vastaavia palveluita työllisyyden edistämiseksi. Myös kuntien palkkatukityöllistämisen asetetut rajoitteet pitäisi poistaa ja palkkatuen käyttöä lisätä kaikilla sektoreilla. Lisäksi työvoimakoulutuksen tarjontaa voitaisiin lisätä jäädyttämällä kuntien ns. sakkomaksut koulutukseen osallistumisen ajalta.

Katastrofaalisesta työllisyyskehityksestä huolimatta hallituksen työllisyyteen liittyvät kehysriihipäätökset ovat pistemäisiä ja mittakaavaltaan riittämättömiä, eikä myöskään kaikkein ilmeisimpiä virheitä ole korjattu. Hallituksen päätös lakkauttaa aikuiskoulutustuki oli vakava virhe, eikä uskottavaa korvaavaa mallia ole edelleenkaan toteutettu. Vasemmistoliitto on sitoutunut palauttamaan aikuiskoulutustuen päästessään seuraavan kerran hallitusvastuuseen. Koko väestön osaamistason nostaminen ja jatkuvan oppimisen edistäminen on tehokkainta työllisyyspolitiikkaa. Tämä edellyttää myös riittävää rahoitusta kunnille, joilta hallitus on nyt kuitenkin jälleen leikkaamassa.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp
Eriävä mielipide 3

Vasemmistoliitto vaatii myös, että työttömyysturvan ja asumistuen suojaosat tulisi palauttaa ja nostaa 500 euroon kuukaudessa. Hallituksen päätös poistaa suojaosat on heikentänyt rajusti osa-aikaisen ja lyhykestoisen työn vastaanottamisen kannusteita, mikä etenkin heikossa työllisyystilanteessa uhkaa johtaa työttömyyden pitkittymiseen ja syrjäytymisen kasvuun. Suojaosa tulisi palauttaa myös toimeentulotukeen, jossa niin sanotun kokonaisuudistuksen myötä jokainen tienattu euro leikkaantuu täysimääräisesti etuudesta.

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä sovitut uudet menoleikkaukset kohdistuvat esimerkiksi julkiseen hallintoon, kuntien valtionosuuksiin ja sote-järjestöihin. Nämä päätökset ja valmistelussa olevat uudet sote-leikkaukset tulevat edelleen kasvattamaan työttömyyttä myös suorien irtisanomisten muodossa. Myös rakennusalan tukemiseksi linjatut toimet ovat riittämättömiä, eivätkä kompensoi esimerkiksi kohtuuhintaisen asuntotuotannon alasajamisesta seuraavia kielteisiä vaikutuksia rakennusosalalle.

Hallituksen politiikalla on ollut lukuisia kielteisiä tasa-arvovaikutuksia. Monet julkisen sektorin leikkaukset ja työelämäheikennykset ovat heikentäneet etenkin naisten ja naisvaltaisten alojen asemaa. Julkisen talouden suunnitteluun tulisikin sisällyttää nykyistä vahvemmin sukupuolitietoinen budjetointi sukupuolivaikutusten seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Sukupuolitietoiseen budjetointiin velvoittavat myös kansainväliset sopimukset kuten Pekingin toimintaohjelma ja naisten oikeuksien yleissopimus.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Minja Koskela vas

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp Eriävä mielipide 4

Eriävä mielipide 4

Perustelut

Yksikään puolue ei ole yksin vastuussa huonosta työllisyystilanteesta. Orpon hallitus on kuitenkin vastuussa toimista, jotka ovat heikentäneet kansalaisten ja yritysten toivoa ja tulevaisuususkoa ja sitä kautta syventäneet ja pitkittäneet taantumaa. Koulutuksesta leikkaamalla, työmarkkinoiden epävarmuutta lisäämällä ja lapsiperheköyhyyttä syventämällä Orpon hallitus on rakentanut Suomen talouteen jarrun, joka osaltaan selittää Suomen poikkeuksellisen heikkoa tilannetta muuhun Eurooppaan verrattuna.

Vaikka hallitus on tehnyt myös nuorten ja pitkäaikaistyöttömien koulutukseen ja työllistymiseen kohdistuneita lisäpanostuksia, on niiden vaikutuksia tehnyt tyhjäksi samanaikaiset leikkaukset kuntien rahoitukseen ja valtionhallintoon. Myös työllisyyspalveluiden rahoitus on ollut riittämätöntä ja kuntien valtionosuuksien leikkaukset ovat pahentaneet tilannetta.

Samaan aikaan hallitus on toteuttanut useita veronkevennyksiä, joiden dynaamisille vaikutuksille on annettu perusteettoman suuri painoarvo. Tutkimuskirjallisuus ei tue esimerkiksi väitettä, että yhteisöverokannan alentaminen yli 800 miljoonalla eurolla rahoittaisi itse itsensä. Sen seurauksena julkisen talouden tila heikkenee, mikä vaikeuttaa välttämättömien hyvinvointivaltion peruspalvelujen rahoittamista. Samaan aikaan toteutettavat julkisen sektorin henkilöstöleikkaukset osuvat pahimpaan mahdolliseen hetkeen ja heikentävät sekä kansalaisten saamia palveluita että työllisyystilannetta.

Hallituksen omien lukujen mukaan valtion budjettitalouden alijäämä on vuonna 2027 edelleen yli 13 miljardia euroa, vaikka hallitus on perustellut politiikkaansa valtiontalouden välttämättömällä sopeutuksella. Tämä kaikki osoittaa, että hallituksen linja on epäonnistunut ihmisten hyvinvoinnin, työpaikkojen synnyttämisen ja valtiontalouden kestävyyskannalta.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä ei arvioida systemaattisesti vaikutuksia tasa-arvoon tai yhdenvertaisuuteen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on lausunnoissaan myös toistuvasti kiinnittänyt huomiota lakiesitysten yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin puutteista. Tämä kaikki on johtanut tilanteeseen, jossa päätösten vaikutukset ovat kasautuneet ja heikentäneet esimerkiksi naisvaltaisten pienipalkkaisten alojen tilannetta sekä haavoittuvassa asemassa olevien mahdollisuuksia työmarkkinoilla toimimiseen.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulevat yhteydenotot ovat lisääntyneet noin 45 prosenttia viimeisten kuuden vuoden aikana. Yhdenvertaisuutta ja syrjintää koskevat yhteydenotot ovat lisääntyneet noin puolella. Eniten yhteydenottoja on tullut vammaisten henkilöiden kohtaamasta syrjinnästä. Samaan aikaan on selvää, ettei yhdenvertaisuusvaltuutetun resurssit ole pysyneet palvelutarpeen kasvun mukana.

Valiokunnan lausunto TyVL 7/2026 vp
Eriävä mielipide 4

Myös tasa-arvovaltuutettu on kiinnittänyt huomiota siihen, että julkisen talouden suunnitelmassa tehtävät ratkaisut vaikuttavat suoraan tasa-arvolain toimeenpanoon ja syrjintää kokeneiden henkilöiden oikeussuojan toteutumiseen. Julkisen talouden suunnitelman näennäinen sukupuolineutraalius piilottaa alleen sen, että tehdyn talous- ja työllisyyspolitiikan vaikutukset kohtelevat eri väestöryhmiä ja sukupuolia eri tavalla.

Kaikissa keskeisissä budjettipäätöksissä tulisi samaan aikaan arvioida niiden sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutuksia. Huomiota tulisi kiinnittää myös hallituksen tekemien päätösten kokonaisvaikutuksiin esimerkiksi köyhyyden ja eriarvoisuuden lisääntymisen näkökulmasta. Useat samanaikaiset muutokset esimerkiksi sosiaaliturvaan ja työelämään voivat herkästi kasautua samoille ihmisryhmille, kuten yksinhuoltajille tai pienituloisille lapsiperheille.

Maahanmuutto ja ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttö

Maahanmuutolla on keskeinen rooli Suomen huoltosuhteen korjaamisessa, mutta onnistunut maahanmuutto ei onnistu ilman sitä tukevia palveluja, kuten laadukasta kielen opetusta. Kuntien rahoitus ei huomioi tarpeeksi hyvin maahanmuuton keskittymistä suuriin kasvukeskuksiin sekä sen synnyttämiä tarpeita kotoutumiseen ja työllisyyden edistämiseen liittyen.

Myös maahanmuuttajien oikeusturvasta tulee pitää nykyistä parempaa huolta. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle on esitetty EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkasopimuksen edellyttämää perusoikeuksien valvontatehtävää, mutta sen onnistuneeseen toteuttamiseen ei ole varattu riittäviä resursseja.

Suomeen on jo monilla aloilla syntynyt kahdet työmarkkinat, joilla haavoittuvassa asemassa olevat eivät toimi samoilla säännöillä valtaväestön kanssa. Työperäinen hyväksikäyttö kohdistuu usein ulkomaalaisiin työntekijöihin eikä suomalainen yhteiskunta ja oikeusjärjestys ole onnistunut puuttumaan siihen tarvittavissa määrin. Monella alalla hyväksikäyttö on jatkunut jo vuosia ja uusia tapauksia tulee edelleen julki.

Työsuojelun aluehallintoviranomaisen toimintamenoja ei tulisi leikata. Valvontaresurssien väheneminen voi johtaa harmaan talouden, työvoiman hyväksikäytön ja työtapaturmien lisääntymiseen. Sen lisäksi että tällä kaikella on suuri inhimillinen hinta, vähentää se myös valtion saamia verotuloja.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2026

Fatim Diarra vihr